

Tämä on rinnakkaistallennettu versio alkuperäisestä julkaisusta.

Tämä on julkaisun kustantajan pdf.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Eloranta, S. & Mört, S. 2019. Mahdollisuus elämänmakuiseen asumiseen: kokemuksia Hollannin Hogeweyn muistikylästä. Talk-verkkolehti, HYVE 4.12.2019.

URL: <https://talk.turkuamk.fi/hyve/mahdollisuus-elamanmakuiseen-asumiseen-kokemuksia-hollannin-hogeweyn-muistikylasta/>

Kaikki julkaisut Turun AMK:n rinnakkaistallennettujen julkaisujen kokoelmassa Theseuksessa ovat tekijänoikeussäännösten alaisia. Kokoelman tai sen osien käyttö on sallittu sähköisessä muodossa tai tulosteena vain henkilökohtaiseen, ei-kaupalliseen tutkimus- ja opetuskäyttöön. Muuhun käyttöön on hankittava tekijänoikeuden haltijan lupa.

This is a self-archived version of the original publication.

The self-archived version is a publisher's pdf of the original publication.

To cite this, use the original publication:

Eloranta, S. & Mört, S. 2019. Mahdollisuus elämänmakuiseen asumiseen: kokemuksia Hollannin Hogeweyn muistikylästä. Online Magazine Talk, Health and Well-Being 4.12.2019.

URL: <https://talk.turkuamk.fi/hyve/mahdollisuus-elamanmakuiseen-asumiseen-kokemuksia-hollannin-hogeweyn-muistikylasta/>

All material supplied via TUAS self-archived publications collection in Theseus repository is protected by copyright laws. Use of all or part of any of the repository collections is permitted only for personal non-commercial, research or educational purposes in digital and print form. You must obtain permission for any other use.

Sini Eloranta

Tt, dosentti, yliopettaja, Turun ammattikorkeakoulu

Susanna Mört

Tt, lehtori, Turun ammattikorkeakoulu

Mahdollisuus elämänmakuiseen asumiseen – kokemuksia Hollannin Hogeweyn muistikylästä

Avainsanat: [hyvinvointi](#), [kehittäminen](#), [muisti](#)

Muistisairaus koskettaa meistä useaa. On arvioitu, että Suomessa on noin 200 000 henkilöä, joilla on muistisairauden vuoksi kognitiivinen toiminta lievästi heikentynyt, ja noin 100 000 henkilöä, joilla on vähintään keskivaikean demention oireet. Sairastuneissa on sekä työkäisiä että eläkkeelle jääneitä.

Muistisairaus ei oireile vain muistin heikentymänä, vaan vaikuttaa laajasti ihmisen elämään ja toimintakykyyn. (Käypä hoito -suositus 2017.) Muistisairas ihminen on psyykkisesti, sosiaalisesti ja fyysisesti erityisen haavoittuva.

Muistisairauden edetessä tarvitaan ympärivuorokautista hoitoa

Etenevää muistisairautta sairastava tarvitsee asianmukaisia sosiaali- ja terveyspalveluja. Suomessa, kuten monessa muussa eurooppalaisessa maassa, vanhustalvelujärjestelmän ensisijainen tukimuoto on kotihoito.

Sairauden edetessä tarvitaan kuitenkin ympärivuorokautista hoitoa. Noin kolmella neljästä ympärivuorokautisen hoidon asiakkaasta on muistisairaus. (Kansallinen muistiohjelma 2012–2020. Tavoitteena muistiystävällinen Suomi.)

Ympärivuorokautisen hoidon piiriin siirtyminen on sairastuneelle ja hänen läheisilleen aina iso muutos. Hoitohenkilökunnan asenteilla, ajattelulla ja toiminnalla on keskeinen merkitys sille, millaiseksi muistisairaan elämä hoitoyhteisössä muodostuu.

Hogeweyn muistikylä

Pääsimme tutustumaan Hollannin innovatiiviseen hoitokonseptiin, Hogeweyn muistikylään (15000 m², rakennuskustannukset noin 19 miljoonaa). Muistikylä sijaitsee Weespin kaupungissa, alle 20 minuutin junamatkan päästä Amsterdamista ja se on valmistunut vuosina 2008-2009.

Tapasimme siellä **Jannette Spieringin**, joka on yksi kylän perustajista. Hän toimii nykyisin kylässä vanhempana hallinnollisena konsulttina.

– Kylässä asuu noin 150 asukasta. Asukkaaksi voi hakeutua, kun muistisairaus on edennyt niin pitkälle, ettei kotona asuminen kotihoidon turvin enää ole mahdollista. Kaupungin vanhuspalvelut tekevät hoidon arvioinnin ja ohjaavat asukkaat kylän hoitoon, Spiering kertoo.

– Kun asukas on muuttanut kylään, hän asuu siellä elämänsä loppuun asti – keskimääräinen aika on noin 2–3 vuotta. Asukasmaksut ovat saman suuruiset asukkaalle riippumatta siitä, asuuko hän kylässä tai alueen muussa ympärivuorokautista hoitoa tarjoavassa paikassa, hän jatkaa.

Kylä saa valtiolta avustusta 5000 €/kuukaudessa asukasta kohden (Hollannin sairausvakuutus). Lisäksi asukkaat maksavat tuloista riippuvaisen omavastuusuuden. Osa kylässä järjestettävästä perustoiminnasta kuuluu automaattisesti hoidon hintaan, osaan voi osallistua lisämaksulla. Esimerkiksi harrastuskerhoja sisältyy perushintaan yksi, muista veloitetaan erikseen.

Ihmisen ainutkertaista elämää kunnioitetaan

Kylän hoitokonseptin pääidea on kohdata muistisairas ensisijaisesti ihmisenä. Hänellä on ainutkertainen elämä, jota kylän toiminnassa kunnioitetaan, ja jonka jatkuvuus pyritään turvaamaan. Yksinkertaistaen, turvataan normaalin totutun elämän jatkuminen pitkäikäishoitoon siirtymisestä huolimatta.

Kun asukas muuttaa kylään kartoitetaan hänen elämänsä historiaansa, aikaisempi elämäntyylinsä ja -tapansa häneltä itseltään ja hänen omaiseltaan. Asunto eli koti valitaan asukkaalle kyselyn pohjalta.

Elämäntavat ovat jaettu neljään pääteemaan, jotka ovat kulttuurinen, kaupunkimainen, työläistylinen ja yläluokkainen. Työtilien lisäksi huomioidaan muitakin asioita, kuten harrastukset ja musiikkimaku.

Kylässä on 23 kotia, joissa asuu noin 6–7 asukasta. Kodit ovat rakennettu niin, että niissä on asukkaalla oma huone (joissain tapauksissa kaksi henkilöä asuu samassa huoneessa), yhteinen keittiö, olohuone, kylpyhuone ja patio. Vaatehuolto ja ruoan valmistus hoituvat kodissa. Kussakin kodissa esimerkiksi käydään päivittäin jonkun/joidenkin asukkaiden kanssa kylän kaupassa hakemassa ruokatarvikkeet ja ruoka valmistetaan yhdessä.

– Kaikissa kodeissa on erilainen sisustus ja toiminta, asukkaiden tarpeiden ja elämäntyylin mukaisesti. Eläminen pyritään turvaamaan kodinomaiseksi. Tämä otetaan huomioon kaikessa, kuten ruokailuissa, siivouksessa, peseytymisessä, pukeutumisessa, harrastuksissa, kaupassa ja harrastuskerhoissa käynnissä, Spiering kuvaa.

Asukkaan elämänlaatu säilytetään

Kussakin kodissa työskentelee porrastetuissa työvuoroissa sairaanhoitajia, lähihoitajia ja kodinhoitajia. Hoitajat käyttävät omia vaatteita työvuoroissa, mikä vahvistaa normaaliuden tunnetta. Kylä kouluttaa hoitajansa itse, jotta he pystyvät turvaamaan hoitokonseptin jatkuvuuden. Siellä harjoittelee myöskin paljon alan opiskelijoita.

Päiväaikaan asukkaat liikkuvat alueella rajoituksetta, joko omatoimisesti tai avustettuina. Yöaikaan, kello 22 kodin ovet lukitaan ja valvonta tapahtuu valvontajärjestelmän ja hoitajien suorittamien kiertojen avulla.

Jokaisessa asukashuoneessa on valvontajärjestelmä, esimerkiksi sängyissä hälytysjärjestelmä, joka ilmoittaa yöhoitajalle, jos asukas nousee sängystä tai menee sänkyyn. Yöaikaan asukas saa kodissaan liikkua rajoituksetta, kuten käydä jääkaapilla tai nukkua sohvalla, jos haluaa.

Yön aikana ei tehdä hoitotoimenpiteitä. Yöhoitajat tuntevat asukkaiden toimintatavat. Asukkaiden huoneeseen ei mennä, jos mitään aihetta ei ilmene. Tämä turvaa asukkaalle keskeytyksettömän yön. Yövuorossa toimii kuusi vakiohoitajaa.

Erityistä hoitotyössä oli se, että hoitohenkilökunnan tukena kylässä työskentelevät niin sanotut sosiaalipedagogiset hoitajat, jotka tarvittaessa tarkkailevat asukkaan ja hoitajien toimintaa ja yrittävät selvittää, miksi jonkun asukkaan käytös on muuttunut ja miten siihen kannattaisi parhaalla mahdollisella tavalla vastata.

Rajoittamismenetelmiä ei kylässä käytetä, vaan kuhunkin tapaukseen yritetään löytää jokin muu ratkaisu, asukkaan elämänlaadun turvaamiseksi. Rauhoittavien lääkkeiden ja unilääkkeiden käyttö on vähäistä, minkä ajatellaan olevan seurausta siitä, että ihmiset ovat paljon päivisin liikkeellä ja erilaisessa mielekkäässä toiminnassa mukana.

Kylässä toimii oma lääkäripalvelu. Asukkaiden terveystiedot näkyvät jokaisen yksikön omalta tietokoneelta. Lisäksi kylässä toimii yli 150 vapaaehtoista, osa osallistuen kylän toimintaan, osa myös asukkaiden auttamiseen.

Monipuolista toimintaa ja elämää

Kylässä toimii kampaamo, ravintola, kahvila, baari, oma kauppa, fysioterapiahoitola, teatteri, puisto suihkulähteineen, näyteikkunoineen ja torikojuineen sekä hyvinvointitoimisto, jossa järjestetään erilaisia kerhotoimintaa. Tiloja löytyy myös erikseen leipomiselle, musiikille ja askartelulle.

Kylä on rakennettu lähioon muiden kerrostalojen ja rivitalojen keskelle. Kylän kaikki kadut ovat nimetty. Kylä on avoinna kaikille. Kylän teatterissa järjestetään yleisö tapahtumina erilaisia näytöksiä, konsertteja ja jopa konferensseja.

Kylän ravintolaan tai kahvilaan voi tulla, vaikka kesken työpäivän nauttimaan lounasta. Hetken istuttuamme kylän kahvilassa saimme kokea, että ympärillä oli koko ajan elämää ja ihmisiä.

Kaupasta asukkaat ostavat päivittäin lounas- ja päivällistarpeet, mutta erikoisuutena on se, että hintoja ei ole ja rahaa ei tarvitse käyttää (jokaisella kodilla on kuukausibudjetti kauppaan). Jos asukkaat haluavat jotain erikoisempaa tilataan tarvikkeet kaupasta aikaisemmin.

Ravintolassa tai kahvilassa asiointista on sovittu asukkaan läheisten kanssa ja maksut hoidetaan aina kuukauden loppuksi. Ongelmia ei ole havaittu.

Muistikylä ja innovatiivisia kokeiluja jo ympäri maailmaa

Hogeweyn muistikylä on vastaanottanut vierailijoita ja vanhustyön asiantuntijoita ympäri maailmaa jo useiden vuosien ajan. Vierailujen innoittamana monessa maassa on otettu mallia kylästä ja siirretty idea omaan maahan.

Muistikylä on noussut muun muassa Kanadaan (The Village Langley), Uuteen Seelantiin (The CARE Village) ja Italiaan (The Alzheimer's Village in the Bufalotta (Rome)) sekä samantyyllisiä kyliä moniin muihinkin maihin kuten Ranskaan, Tanskaan ja Ruotsiin. Tämäntapaista muistikylää ei valitettavasti Suomessa vielä ole.

Muitakin innovatiivisia ratkaisuja muistisairaiden hyvinvoinnin edistämiseksi löytyy maailmalta, kuten Japanissa sijaitseva ravintola, jossa kaikki tarjoilijat sairastavat muistisairautta. Ravintola kantaa nimeä The Restaurant of Order Mistakes, joka suomeksi käännettynä voisi olla Tilausvirheiden Ravintola. Asiakkaat tietävät ja ovat jo ennalta asennoituneet siihen, että oma tilaus saattaa osua omalle kohdalle tai sitten ei. Asiakkailla ja tarjoilijoilla kaikilla on silti mukavaa ja kaikki tarjolla oleva ruoka on herkullista.

Tätä konseptia on myös pilotoitu Iossa-Britanniassa (The restaurant that makes mistakes). Tämä on ehkä vielä kovin vieras ajatusmalli Suomessa, mutta laittaa kylläkin pohtimaan omia asenteitamme muistisairautta kohtaan.

Tärkeintä toiminnassa on asennoituminen

Kylässä huomio kiinnitetään ihmiseen ja hänen elämänsä, turvaten normaali elämänmakuinen arki. Hoitofilosofiassa kunnioitetaan ihmisarvoa, joka näkee ihmisessä terveyttä ja voimavaroja. Hoidossa nähdään ihmisten yksilöllinen tarina ja elämänhistoria sairauden takana, turvaten päivittäinen mielekäs tekeminen ja arvokkaat kohtaamiset.

Vierailumme aikana tapasimme asukkaan, joka poltti pihalla tupakkaa ja kävi joka päivä viinilasillisella. Jos asukas haluaa juoda joka päivä lasillisen viiniä, se sovitaan omaisten kanssa. Näimme miesasukkaan, joka keräsi lehtiä pihalta ja laitto pöytiä ja tuoleja järjestykseen.

Yksi asukas käveli edestakaisin ja hänenlaisiaan varten oli suunniteltu virtuaalinen tv-akvaario, johon saattoi välillä mennä istumaan ja keskeyttämään kävelyn ja lepäämään. Välillä taas asukkaan pysäyttää ravintoloitsija, joka pyytää asukkaan vaikkapa teelle.

Näimme myös perheen, jossa asukkaan tyttäret veivät äitinsä ravintolaan syömään lounasta. Yhteinen lounashetki näytti erityisen mukavalta.

Kampaamopalvelu on ainoa yksityinen yrittäjä kylän sisällä. Asukkaan omaiset ovat sopineet yksilöllisen kampaamopalvelun asukkaalle. Kampaaja käy hakemassa asukkaan kampaamoon, kun aika on ajankohtainen.

Tärkeintä kylän toiminnassa on ihmisten asennoituminen, ratkaisu ei ole pelkät seinät. Hoitohenkilökunnalta, läheisiltä ja vapaaehtoisilta edellytetään myönteistä ja toiveikasta asennoitumista, joka suuntaa katseen ihmisen vahvuuksiin ja voimavaroihin, normaaliuteen.

Tarvitsemekin muistisairaiden hoitotyössä myönteisyyttä vahvistavaa ajattelu- ja asennoitumistapaa. Se on väline muistisairaana ihmisen ja hänen läheisensä kohtaamiseen, hyvän hoidon toteutumiseen ja hoitajan omien voimavarojen vahvistamiseen ja työhyvinvointiin.

Olisiko meillä Suomessa opittavaa Hollannin vanhustenhuollosta?

Suomessa vanhustyössä asiakkaiden tarpeisiin vastaava hoito on vahvasti sisällytetty vanhustenhuollon etiikkaan, laatua koskeviin suosituksiin sekä lakiin. Asiakaslähtöisen toimintamallin vahvistaminen on pitkään ollut vanhustyömme uudistamisen ytimessä. Olemme pitkään olleet oikealla tiellä.

Parhailtaan maassamme käydään vilkasta keskustelua vanhustenhuollon tilasta ja erityisesti hoidon laadun epäkohdista. On tärkeää, että vanhusten hoidon epäkohdista keskustellaan ja että esiin nostetaan osaavan ja määrältään riittävän henkilökunnan merkitys.

Lakiin ollaan näillä näkymin kirjaamassa myös hoitajamitoitus, joka jäi aikanaan kirjaamatta lakiin iäkkään henkilön sosiaali- ja terveyspalvelujen saannin turvaamisesta. Hoidossa esiintyviä puutteita on tärkeää selvittää ja niihin tulee suhtautua vakavasti.

Vierailumme Hogeweyn muistikylässä jätti meihin pysyvän jäljen ja uskomme siihen, että kehittämistyötä tulee meillä edelleen jatkaa, erityisesti haavoittuvien muistisairaiden hoidossa. He ovat oikeutettuja laadukkaaseen ja inhimilliseen hoitoon. Tarvitsemme kykyä ja rohkeutta etsiä uudenlaisia ratkaisuja; elämänmakuisia ratkaisuja.

Lähteet:

Kansallinen muistiohjelma 2012 – 2020. Tavoitteena muistiystävällinen Suomi. 2012. Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita: 2012:10. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3224-1>. Viitattu 19.10.2019

Käypä hoito –suositus. Muistisairaudet. Julkaistu: 27.01.2017. <https://www.kaypahoito.fi/hoi50044> Viitattu 19.10.2019

Mielenkiintoisia Youtube-videoita, joihin artikkelissa viitattiin:

Canada, The Village Langley <https://www.youtube.com/watch?v=l2548c-npMk>

New Zealand, The Care Village, <https://www.youtube.com/watch?v=dmQKYBggMXA>

The Restaurant of Order Mistakes. Innovative Japanese projects help seniors with dementia: <https://www.youtube.com/watch?v=es1p16FIM-U>

The restaurant that makes mistakes. <https://www.youtube.com/watch?v=tMdfFuRkLBQ&list=PLIToWnuCz52-6PUQTO6U63A7HGIV-ERUZ&index=1>

04.12.2019

